

Melmoth

SARAH
PERRYOVÁ

Přeložil Rani Tolimat

ARGO

Melmoth

SARAH
PERRYOVÁ

Z anglického originálu *Melmoth*, vydaného roku 2018
nakladatelstvím Serpent's Tail v Londýně, přeložil Rani Tolimat.

Přebal navrhl Peter Dyer.

Grafická úprava a sazba Daniel Trojan.

Redigovala Dominika Křestanová.

Odpovědná redaktorka Hana Zahradníková.

Jazyková korektura XXX.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Vydalo nakladatelství Argo, Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2020 jako svou 4230. publikaci.

Vytiskla tiskárna XXX.

První vydání.

ISBN 978-80-257-3127-7

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas

Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387

E-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

In memoriam
Charlesi Robertu Maturinovi
a J. M. U.

Zanech svou mysl v pekle
a nezoufej

Silván z Athosu, jak ho cituje Gillian Roseová v *Díle lásky*

J. A. Hoffman
Národní knihovna ČR
prosinec 2016

Milý pane doktore Pražane,

ani nevíte, jak je mi líto, že Vám musím předat tenhle dokument, a učinit z Vás tak svědka toho, co jsem udělal.

Mnohokrát jste se mě ptal: „Josefe, co to píšete? Na čem to pořád pracujete?“ Nemohl jsem vám odpovědět, příteli – byl jsem strážce, co hlídá bránu. Ale teď mi pero vyschlo, dveře jsou otevřené a za nimi čeká něco, co zlikviduje i poslední zbytky úcty, kterou ke mně cítíte. To unesu, Vaši úctu jsem si koneckonců nikdy nezasloužil – ale mám o Vás strach, protože za tím prahem svítí jen jedno světlo a je mnohem, mnohem horší než temnota...

Uplynulo deset dní a já celou tu dobu přemýšlím jen a jen o své chybě, o té nejhorší chybě, jakou mám na svědomí. Nemůžu spát. Cítím na sobě její pohled, s nadějí a hrůzou se otočím – a vidím, že jsem sám! Chodím potmě městem, mám pocit, že slyším její kroky, a přistihuji se, jak natahuji ruku – ale ona mi tu svou už jednou nabídla a velmi pochybuji, že to zopakuje.

Svěřím tenhle dokument knihovně s příkazem, ať Vám ho předají, až budete u sebe v kanceláři.

Odpusťte! Už je tady!

J. A. Hoffman

ČÁST 1.

Podívej! V Praze je zima, matku měst a jejich tisíc věží přikrývá noc. Jen se podívej na tmou u nohou, v uličkách a starých zákoutích, jako by to byl jemný černý prach, který tam někdo nametl. Podívej se na kamenné apoštoly na Karlově mostě, na všechny ty modrooké kavky na ramenou svatého Jana Nepomuckého. Podívej! A teď po mostě přichází ona, hlavu skloněnou nad bělavou dlažbou – Helena Franklinová, dvačtyřicet let, ani vysoká, ani malá, vlasy ani tmavé, ani blond. Na nohou má boty, které jí slouží od listopadu do března, na zápěstí hodinky s kovovým řemínkem od matky. Tvrdé sněhové vločky se třpytí jako kuchyňská sůl a padají jí na rukávy, na ramena, na kabát, který nosí už devět let, je stejně bezbarvý jako ona sama. Křížem přes hrudník si nese tašku na tenkém popruhu, v ní má dnešní odpolední práci (návod k obsluze automatické pračky, který překládá z němčiny do angličtiny) a nesnědené zelené jablko.

Čím tohle nezajímavé stvoření přitahuje tvůj zrak, když se nad hlavou trhají nízko letící mraky a stříbrný půlměsíc je jako převrácená mísa, z níž se rozlévá mléko na hladinu řeky? Ničím, vůbec ničím, a přece ano: tyhle hodiny, ty dlouhé minuty krátkého dne, jsou poslední chvíle, kdy Helena nemá ani tušení o Melmoth – kdy hrom je jen hromem a stín je pouhá temná šmouha na zdi. Kdybys jí to dokázal vysvětlit (Tak běž! Chyť ji za zápěstí a zašeptej jí to do ucha!), snad by se zastavila, zbledla a zmateně se ti zadívala do očí; snad by pohlédla vzhůru na nasvícený hrad nad Vltavou a dolů na bílé

labutě spící na břehu, pak by se na centimetrovém podpatku otočila a prodrala by se davem lidí zpět. Ale ne, takhle by to nedopadlo – jen by se usmála, chladně a trochu pobaveně (jak to mívá ve zvyku), vyvlékla by se ti a pokračovala by v cestě domů.

Helena Franklinová se zastaví na místě, kde most přechází v nábřeží. Tramvaje drnčí směrem k Národnímu divadlu, kde v orchestřišti hobojisté olizují plátky a první houslistka třikrát ťukne smyčcem do stojánku na noty. Už je dva týdny po Vánocích, ale mechanický stromek na Staroměstském náměstí se pořád točí a točí, přehrává příjemný závěr Straussovy melodie a ženy z Hove a Hartlepoolu si hřejí ruce o papírové kelímky se svařeným vínem. Z Karlovy ulice se sem nese vůně šunky a dřeva v udírně a sladkého těsta pečeného na dřevěném uhlí, můžete obdivovat sovu sedící na tlusté rukavici na zápěstí, jaké má krásné peří, a pak si ji za pár drobných na chvilku opatrně podržet. Všechno je to jedno velké divadlo s kladkami a lany – na večerní sebeklam příjemné, ale nic víc. Helena se ovšem klamat nenechá, to se jí nikdy netýkalo – pro ni české radosti stvořené nejsou. Nikdy se nezastaví a nesleduje, jak se otáčí a cinká orloj, jehož tvůrce kdysi oslepili jehlicemi, aby nemohl zhanobit město tím, že někde jinde postaví něco ještě lepšího. Nikdy si nepořídila sadu matrjošek v červených dresech anglického fotbalového týmu, nikdy jen tak nesesává za soumraku u Vltavy. Provinila se zločinem, který, obává se, nelze nikdy úplně odčinit, a tak tráví z vlastní vůle doživotní trest ve vyhnanství, sama sobě porotou i soudcem.

Světa na semaforu přeskočí, dav se dá do pohybu, Helena splyne s hlučným proudem, narazí do železného zábradlí a vytáhne z kapsy rukavice. V tu chvíli zaslechne své jméno – prořízne hlaholení bohatých Korejců, mířících k mosazi pobitým říčním lodkám v přístavišti, jako by ho přinášel vítr

od řeky. „Heleno! Heleno Franklinová!“ volá ten hlas naléhavě, jako by ztratila peněženku. Vzhledně, ruka v rukavici jí vylétne k ústům a pak ho uvidí, jak stojí pod semaforem bez kabátu a celý se chvěje zimou, vysoký, v modré košili, k hrudi si tiskne cosi velkého a tmavého. Pohledy se potkají, ruka vystřelí nad hlavu. „Ano?“ Panovačně a netrpělivě: „Pojď sem, ano? Rychle, prosím tě.“ Muž se tahá za košili, jako by ho poloprůhledné hedvábí škrábalo, tělo pod košilí se mu prudce třese.

„Karle,“ pronese Helena, zatím bez hnutí. Karel Pražan, přesně polovina jejich přátel a známých. Seznámili se v kavárně Národní knihovny, toho rána tam nebyl žádný volný stůl. Je vysoký a pečlivě si drží štíhlou linii, tmavé vlasy se mu vždy lesknou, nosí hedvábné košile a boty ze semiše či teletiny, podle ročního období. Není to žádný elegán, ale působí tak a vždycky vypadá, jako by se právě oholil. Ale teď, jak tam stojí a strkají do něj procházející děti v barevných péřovkách, je už na dálku vidět našedlá kůže a kruhy pod očima, je jasné, že v noci nespal. Mráz mu pokryl rty namodralým popraškem, ruka, která drží na roztresené hrudi tu tmavou věc, je úplně strnulá, jako by se mu zablokovaly všechny klouby. „Karle,“ opakuje Helena a pomalu se k němu vydává. Na vzdálenost deseti kroků spatří, že Karel drží aktovku z hrubé černé kůže. Má opotřebované a odřené rohy, natřikrát ji omotává kožená šňůra. Ve světle pouliční lampy se leskne značka v rohu aktovky, ale ona nerozezná, co na ní je. „Karle?“ osloví ho. „Na, vezmi si mou šálu. Co se stalo? Kde máš kabát? Stalo se ti něco?“ Pak ji napadne pravděpodobnější myšlenka. „Thea?“ Představí si Theu, Karlovu partnerku a určitě jeho lepší polovičku, bezvládně zhroucenou v invalidním vozíku v přízemí, jak upírá oči kamsi za sádrokartonový strop – vždycky se báli, že se jí v noci udělá další krevní sraženina v mozku. „Thea?“

odpoví netrpělivě Karel. „Co je s ní? Ne, Thea je v pohodě – a nechci, nech si to,“ odstrčí Heleně ruku s šálou, načež si ji změří, jako by nechápal, proč ho obtěžuje.

„Nastydneš.“

„Vezmi si to! Nenastydnu. Je mi to jedno. Hele, měli bychom si někam sednout.“ Rozhlédne se, jako by si chtěl sednout jen tak do tureckého sedu na chodník, pak na Helenu namíří tu koženou aktovku a zatřese s ní. Helena vidí, že je aktovka těžká, plná papírů, a navíc se skvrnami od vody. Karel pohne palcem a odhalí v rohu zlacený monogram J. A. H. Heleně neujde, jak úzkostně tu aktovku drží, hrabivě a zároveň znechuceně, jako by to byl předmět, po kterém celý život toužil, a když za něj konečně zaplatil požadovanou cenu, zjistil, že strašlivě páchne. „Je to nanic. Musím to někomu říct, a ty to podle mě jediná uneseš.“ Zarazí se a nevesele se zasměje. „Víš co, i kdyby stála proti tobě a koukala ti přímo do očí, stejně bys tomu nevěřila! Vůbec.“

„Kdo? O kom to mluvíš? Co je to za papíry, Karle? To patří nějakému kamarádovi? Neměl bys to na mě takhle hrát.“

„Ehm...“ zatváří se neurčitě. „Počkej, uvidíš.“ Pak vykročí a zavolá na ni přes rameno, aby přidala, jako by byla malé dítě, navíc otravné. Jde za ním dlážděnou uličkou pod kamenným obloukem, která stojí sotva deset metrů od frekventované turistické trasy, ale určitě by ji člověk nenašel, kdyby ji tedy vůbec hledal. Karel otevírá malované dveře, protahuje se těžkými závěsy, kterými dovnitř neproniká chlad, sedá si do potměšlého rohu a kýve na Helenu, ať si přisedne. Ten podnik působí povědomě – vlhká zatuchlina na oknech, zelené popelníky, čtyřicetiwattové žárovky v zelených skleněných stínidlech – a Helenina úzkost se pomalu rozpouští. Sedá si vedle kamaráda (který se pořád třese), sundává si rukavice, uhlazuje rukávy svetříku na zápěstích a otáčí se k němu.

„Musíš se najíst. Už předtím jsi byl jak tyčka, a teď jsi ještě hubenější.“

„Nemám chuť.“

„To je jedno.“ Helena kývne na dívku v bílé košili, pro Karla objedná pivo a pro sebe jen vodu z kohoutku.

„Máš pocit, že se chovám trapně,“ osloví ji Karel. Uhladí si vlasy a najednou je vidět, že za poslední týden zestárl o pět let – obličej už nemá štíhlý, ale spíš vychrtlý, neholené strniště zčásti bílé. „Možná je to pravda. Jen se na mě podívej! Sama vidíš, že nemůžu spát. Celé noci sedím, čtu a zase čtu... Nechci rušit Theu, tak čtu pod peřinou. S baterkou. Jako kluk.“

„A co to čteš?“ Přinesli jim pivo a vodu, s jedinou kostkou ledu.

„Prý co to čtu! Hned k věci. To jsi celá ty. Už teď je mi líp – jak taky jinak? Když jsi tady, všechno to působí tak... neskutečně, bizarně. Ty jsi tak obyčejná, že vedle tebe cokoli neobyčejného vypadá rázem úplně nemožně. To myslím jako kompliment.“

„Samozřejmě. No tak mi to řekni,“ posune Helena sklenici přesně doprostřed papírového táčku, „co tedy vlastně čteš? To máš tady s sebou, v těch deskách?“

„Přesně tak.“ Vyklepe z krabičky cigaretu značky Petra a na třetí pokus si ji zapálí. „Jen si to vezmi. No tak, otevři to.“ Podívá se na ni málem zlomyslně a najednou jí připadá trochu jako dítě, které v pytlíku s bonbóny schovává pavouky. Natáhne ruku pro aktovku – je studená, očividně strávila delší dobu na mrazivém večerním vzduchu. Rozvazuje koženou šňůru, je utažená napevno a uzly dávají Heleně zabrat, nakonec ale nečekaně povolí, aktovka se otevře a na stůl se vysype štos zažloutlých papírů. „To je ono,“ hlesne Karel. „To je ono!“ Zabodne do papírů ukazováček a pak se vyčerpaně opře o zed’.

„Můžu se podívat?“

„Jestli chceš... moment, počkej chvílku,“ a v tu chvíli se otevrou dveře a sametové závěsy se zavlní. „Je to ona? Jde sem? Vidiš ji?“

Helena se otočí. Dovnitř vstoupí dva mladíci – je jim maximálně osmnáct a dmou se pýchou, že si za dnešek vydělali nějaké peníze a teď je můžou náležitě utratit. Dupou, aby se zbavili sněhu na těžkých pracovních botách, lascivně přivolávají servírku a pak se začnou věnovat svým telefonům. „Jenom dva kluci,“ uklidňuje Karla Helena. „Vypadají úplně obyčejně.“

Karel se zasměje, pokrčí rameny a napřímí se na židli. „Mě si nevšímej,“ prohlásí. „To je tím nevyspáním, jenom jsem... měl jsem pocit, že vidím někoho, koho znám.“

Helena si ho pátravě prohlíží. Ve tváři se mu střídá úzkost s rozpaky a ona cítí, jak v ní sílí zvědavost jako hlad. Nakonec ale zvítězí laskavost – až bude moct, tak promluví, řiká si – a ona sklopí oči k rukopisu. Je psaný v němčině, ozdobným písmem s výrazným sklonem, které se čte tak obtížně, jak obtížné muselo být se ho naučit. V textu je plno škrtců a poznámek pod čarou, celý rukopis vypadá trochu jako nějaký palimpsest z muzeálního archivu, ale na úvodní straně stojí datum 2016. K rukopisu je kancelářskou sponkou připnutý jednostránkový dopis v češtině, s datem z minulého týdne, adresovaný Karlovi.

„To ale není pro mě,“ namítne Helena a otočí list textem dolů. Je nervózní, a tak to zaznělo ostřeji, než zamýšlela. „Nechceš mi říct, oč jde? Chováš se jako dítě, co má noční můry. Probud' se už konečně!“

„Kdyby to tak šlo! To by bylo skvělé! No tak dobrá.“ Karel se zhluboka nadechne, obě ruce položí na rukopis a chvílku se ani nehne. Pak se zeptá, nonšalantně a uvolněně, jako by to s celou tou záležitostí vůbec nesouviselo: „Pověz mi, říká ti něco jméno Melmoth?“

„Melmoth? Ne. To bych si asi zapamatovala. Melmoth... to není česky, že ne? Anglicky asi taky ne...“ Pak to jméno vysloví potřetí a počtvrté, jako by to bylo něco, co se jí najednou ocitlo na jazyku a mohlo by to každou chvíli pořádně zhořknout. Na jejího společníka to má zvláštní účinek: jako by najednou ožil, v očích orámovaných tmavými kruhy mu zajiskří.

„No jasně že ti to nic neříká. Mně to taky nic neříkalo, ještě před týdnem. Před jediným týdnem!“ Zase se tak neradostně zasměje. „Melmoth... ona je...“ zvláštním způsobem přejede rukou po listech papíru a Heleně najednou připadá, jako by se nervózně snažil uklidnit vzteklou kočku. „Znáš ten pocit, když ti najednou vstanou všechny chloupky vzadu na krku, jako by dovnitř studeně zavanulo od okna, ale jenom na tebe? Říkáš si, to nic, to je jenom husí kůže – tak se to říká u nás, v angličtině je to tuším podobně – ale kdybys věděla, jak je to doopravdy!“ Zavrtí hlavou, zapálí si další cigaretu, zhluboka potáhne a pak ji típne. „To nemá cenu. Stejně bys mi nevěřila, věřit něčemu takovému by byla hloupost. Prostě si to vezmi, i ten dopis.“ Vytáhne strojem popsany list zpod kancelářské sponky. „Já si dám ještě něco k pití, vážně to potřebuju, a ty si mezitím v klidu čti – no tak, copak nejsi zvědavá? Vy ženské přece vždycky posloucháte za dveřmi...“

Helena si připadá jako na půl cesty mezi temným mořem a bezpečným přístavem. Za ty roky, co se s Karlem znají, nedal nikdy najevo strach ani sebemenší sklon k pověrčivosti, nikdy neměl ve zvyku věřit starým legendám. Změna, která se s ním udála, není o nic menší než přechod od smrtelnosti k nesmrtelnosti – najednou ji napadne myšlenka, kterou si dosud nikdy nepřipustila, totiž že Karel zemře, že si smrt už obtiskla své znamení na něj i na dny, které mu ještě na světě zbývají, jako vodoznak na čisté listy papíru. Stojí u baru a shrbeně se o něj opírá, takhle ho nezná, a o to víc ji to znepokojuje. Vzpomíná,

jak vysoký se jí zdál, jak pevné držení těla měl, když se na ni poprvé otočil tehdy v kavárně v knihovně, kde už nebyly jiné volné stoly. „Dovolíte?“ zeptal se česky, ani nečekal na odpověď, přisedl si a okamžitě se začal věnovat jakémusi nesmírně složitému diagramu (různě se v něm překrývaly kruhy a čáry se spojovaly v jednom bodu) a jablkovému koláči. Její šálek černé kávy, hořké a vychlazené, stál vedle brožurky, kterou překládala z němčiny do angličtiny za sazbu devíti pencí za slovo. Vypadali, jak Helenu napadlo, jako páv a vrabčák: dr. Karel Pražan ve fialovém kašmírovém svetru, Helena Franklinová v levné vybledlé košili. Z toho setkání by nepochybně nebylo nic, kdyby nedorazila Thea. Když Helena vzhledla, spatřila vedle stolu ženu střední postavy a pozdně středního věku, s rukama v kapsách vlněných kalhot s nízkým lemlem. Naklonila se a políbila Karla na temeno hlavy. Měla zrzavé, nakrátko ostříhané vlasy, voněla z ní kolínská. Změřila si Helenu pohledem. „Máš novou kamarádku?“ oslovila Karla anglicky a Helena se začervenala, protože tón hlasu té ženy sice nebyl vyloženě nelaskavý, ale rozhodně prozrazoval jistou nedůvěřivost. Karel vzhledl od poznámkového bloku a trochu překvapeně si Helenu prohlédl, jako by mezitím zapomněl, že tam sedí. Pak se rychle česky omluvil za vyrušení a oznámil jí, že už ji nechají o samotě.

Helena si uvědomila, jak ráda by tenhle elegantní pár vyvedla z rovnováhy, a tak anglicky odpověděla: „Kvůli mně rozhodně nemusíte. Už jsem na odchodu,“ a začala si skládat práci do tašky.

V tu chvíli se Thea rozzářila náhlým nadšením – Helena později zjistila, že je to pro ni typické, umět si najít něco příjemného na jakékoli situaci. „Jé, ten váš přízvuk – hotový dotek domova tady v exilu! Londýn? Nebo snad Essex? Nechod'te ještě, prosím – posad'te se, já dojdu ještě pro kávu – Karle,

dělej něco! Ona chce jít pryč, a to já nechci!“ Karel s Helenou si vyměnili pohled plný porozumění – *pardon, ale tomuhle se nedá odporovat, v pořádku, úplně chápu* –, a to byl pro přátelství pevnější základ než vše, co Helena cítila za celé roky předtím.

Odporovat se opravdu nedalo. Hned ten víkend přišla Helena Franklinová (která se vzpírala potěšení a lidské společnosti se stejnou vehemencí, s jakou se trapisté brání konverzaci) na návštěvu do bytu, v němž Thea míchala jídlo v měděné pánvi na sporáku, Karel seděl u naleštěného stolu a měřil hloubku zakřivení vypouklé skleněné čočky. Jak zjistila, pracoval na jedné vysokoškolské katedře, zabýval se historií sklářství pro domácí i průmyslové využití. „Tohle je teleskopické zrcadlo,“ vysvětlil, ale jinak o návštěvnici projevil pramalý zájem a očividně neměl v úmyslu přerušit práci. „Křivka tedy musí mít tvar paraboly, ne kruhu.“

Helena si svlékla kabát a rukavice a předala Thee láhev vína (které sama nepila). Pak si na vyzvání hostitelky sedla ke stolu a složila ruce v klíně. „Povězte mi o tom víc,“ požádala Karla.

„Vyrábím zrcadlový dalekohled,“ odpověděl, „a brousím zrcátko ručně, jako Newton v roce 1668.“ Položil sklo na stůl a ukázal Heleně ruce. Byly hrubé a vypadaly zanedbaně, za nehty měl zbytky nějaké bílé pasty.

Thea položila na stůl chleba a máslo. Na krku měla dlouhý stříbrný řetízek se zvláštním zeleným přívěskem, vypadalo to jako květina zalitá do skla. Měděná pánev mezitím prskala na sporáku. „Nikdy to nedokončí.“

„Ohnisková vzdálenost,“ pokračoval Karel, „se rovná polovině poloměru zakřivení.“ Pohlédl na Helenu, která nedokázala skrýt dávnou radost z toho, že se dozvídá něco nového, a nadále naslouchala s nepředstíraným zájmem, když jí vysvětloval, že chce vytvořit odrazivý povrch tím, že nechá odpařit vrstvu hliníku.